

KEMENTERIAN KEWANGAN
PEMBENTANGAN KERTAS CADANGAN
RANG UNDANG-UNDANG (2014) PERBEKALAN 2014/2015
MAJLIS MESYUARAT NEGARA 2014

RANG UNDANG-UNDANG (2014) PERBEKALAN 2014/2015

BISMILLAH HIRRAHMAN NIRRAHIM

Alhamdullillahi Rabbil'alamin,

Wassalatu Wassalamu'ala Asyrafil Ambiya Ewal Mursaliin, Sayyidina Muhammadin, Wa'ala Alihi Wasahbihi Ajma'in.

Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh dan Salam Sejahtera.

Rabbish rahli sadri wa yas-sir li amri wahlul'uqdatam mil-lisaani yafqahu qawli

Yang Di-Pertua Dewan dan Ahli-Ahli Yang Berhormat,

1. Tujuan Rang Undang-Undang ini adalah **"Untuk membenarkan pengeluaran, sejumlah Enam Ribu, Enam Ratus Lima Puluh Juta Ringgit Brunei (B\$6,650,000,000.00) dari Kumpulanwang Yang Disatukan, bagi perkhidmatan Tahun Kewangan 2014/2015, dan untuk memperuntukkannya, bagi maksud-maksud yang dinyatakan dalam Jadual"**. Dalam berbuat demikian, kaola memohon izin bagi menghuraikan secara ringkas mengenai perkembangan semasa dan unjuran ekonomi Negara dan juga global, cabaran-cabaran masa depan dan impaknya terhadap hasil pendapatan Kerajaan dan sosio-ekonomi Negara, yang mana adalah merupakan asas kepada penyediaan Belanjawan Negara bagi Tahun Kewangan 2014/2015.

2. Insya Allah, kaola juga akan mengongsikan antarlainnya, keutamaan-keutamaan perbelanjaan, projek-projek dan inisiatif-inisiatif yang akan dilaksanakan dan seterusnya peruntukan-peruntukan belanjawan yang akan disediakan pada mendokong Tema Belanjawan Negara bagi Tahun Kewangan 2014/2015 ini.

Yang Di-Pertua Dewan,

3. Alhamdulillah, kita amat bersyukur kerana dengan limpah rahmat Allah Subhanahu Wata'ala yang Maha Pemurah, keadaan sosio-ekonomi Negara terus kukuh dan stabil, walaupun berdepan dengan suasana ekonomi global yang tidak menentu. Rakyat dan penduduk Negara ini terus menikmati taraf hidup yang tinggi, dengan keperluan dan perkhidmatan asas yang 'affordable' mahupun yang percuma kerana dibiayai oleh Kerajaan, serta kemudahan-kemudahan awam yang sebanding dengannya yang terdapat

di negara-negara maju. Dengan berkat kepimpinan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan Haji Hassanal Bolkiah Mu'izzaddin Waddaulah, Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam, Kerajaan masih terus mampu untuk membiayai perbelanjaan-perbelanjaannya. Ini termasuklah dalam menampung keperluan subsidi-subsidi yang diperlukan bagi penyediaan keperluan dan perkhidmatan asas tersebut, dalam memastikan kesejahteraan rakyat dan penduduk Negara ini terus terpelihara.

4. Dari aspek perekonomian Negara, bagi tahun 2013, Sektor Bukan Minyak dan Gas dijangka terus mencatatkan perkembangan menggalakkan dengan pertumbuhan dianggarkan pada kadar 3.6%, walaupun lebih rendah berbanding pertumbuhan 4.0% yang dicatatkan bagi tahun 2012. Pertumbuhan bagi tahun 2013 ini adalah didorong oleh pertumbuhan Sektor Swasta pada kadar 3.8% dan Sektor Kerajaan sebanyak 3.2%. Perkembangan tersebut sedikit sebanyak akan dapat mengimbangi kemerosotan dalam Sektor Minyak dan Gas yang dijangka mencatatkan pertumbuhan negatif 7.7%, disebabkan oleh menurunnya aktiviti penggalian minyak dan gas. Walaubagaimanapun, penurunan ini telah dapat diimbangi oleh pertumbuhan aktiviti pengeluaran gas cecair asli yang dianggarkan berkembang pada kadar 2.7%. Mengambil kira sumbangan daripada kedua-dua sektor tersebut, ekonomi Negara secara keseluruhannya dijangka mencatatkan pertumbuhan negatif 1.4% berbanding pertumbuhan pada kadar 0.9% pada tahun sebelumnya. Di samping itu, inflasi harga pengguna terus terkawal pada kadar hanya 0.4% bagi tahun 2013.

5. Jangkaan pertumbuhan Sektor Bukan Minyak dan Gas bagi tahun 2013 di atas, diterajui oleh Sektor Jualan Borong dan Runcit yang dijangka berkembang 5%; Sektor Perkhidmatan Perniagaan dianggarkan tumbuh 3.9%; Sektor Binaan sebanyak 3.2%; Sektor Perhubungan 6.0%; Sektor Perhotelan dan Restoran 13.8%; dan Sektor Perkhidmatan Kerajaan dijangka berkembang 3.2%. Sektor Perkhidmatan Perniagaan dijangka kekal sebagai penyumbang utama kepada Keluaran Dalam Negara Kasar Sektor Bukan Minyak dan Gas bagi tahun 2013 dengan sumbangan sebanyak kira-kira \$736.3 juta; diikuti dengan Sektor Jualan Borong dan Runcit sebanyak \$715.7 juta. Penyumbang utama lain adalah Sektor Binaan; dan Sektor Kewangan yang mana masing-masing menyumbang sebanyak kira-kira \$542.0 juta dan \$517.8 juta. Dari segi perbelanjaan Keluaran Dalam Negeri Kasar (KDNK), perkembangan ekonomi Negara dalam tempoh yang sama, telah didorong oleh Pelaburan (*Capital Formation*) sebanyak 4.5% dan Penggunaan Persendirian (*Private Consumption*) sebanyak 2.8%.

6. Bagi tahun 2014, prospek ekonomi global diunjurkan bertambah baik. IMF mengunjurkan pertumbuhan ekonomi dunia akan berkembang pada kadar 3.7% berbanding 3.0% yang diunjurkan bagi tahun 2013. Dalam tempoh yang sama, pertumbuhan perdagangan dunia turut dijangka lebih kukuh pada kadar 4.5% daripada 2.7% pada tahun sebelumnya. Walaubagaimanapun, IMF masih terus memperingatkan 'downside risk' kepada pertumbuhan ekonomi global, disebabkan oleh faktor-faktor seperti jurang output (*output gap*) di ekonomi negara maju yang masih lebar; krisis hutang Zon Euro dan Amerika Syarikat; kerapuhan pertumbuhan di sesetengah negara-negara *emerging economies* termasuk kesan langkah '*tapering*' yang diambil oleh Federal Reserve Amerika Syarikat; serta pergolakan geopolitik di Timur Tengah. Demikian juga, International Energy Agency (IEA) menjangkakan permintaan minyak meningkat kepada 92.23 juta tong sehari pada tahun 2014 daripada 91.57 juta tong sehari pada tahun 2013. Dalam waktu yang sama, pembekalan minyak juga diunjurkan akan meningkat kepada 92.5 juta tong sehari daripada 91.2 juta tong sehari dalam tempoh yang sama.

7. Prospek ekonomi Negara Brunei Darussalam dalam tahun 2014 ini akan terus bergantung kepada beberapa faktor utama. Ini antarlainnya termasuklah keadaan ekonomi global; tahap permintaan minyak dunia; kadar pengeluaran minyak dan gas Negara; serta perbelanjaan-perbelanjaan dan pelaburan-pelaburan Sektor Kerajaan dan Swasta. Dengan mengambilkira faktor-faktor ini, Jabatan Perancangan dan Kemajuan Ekonomi mengunjurkan ekonomi Negara akan berkembang pada kadar 5.1% bagi tahun 2014. Prestasi Sektor Minyak dan Gas dijangka kembali kukuh dengan kadar pertumbuhan sebanyak 7.1%. Demikian juga dengan Sektor Bukan Minyak dan Gas yang diramalkan akan berkembang sebanyak 3.7%.

8. Berikutan dengan menurunnya purata harga minyak disebabkan oleh krisis ekonomi global dan tahap pengeluaran minyak Negara yang lebih rendah pada Tahun Kewangan 2012/2013, kedudukan imbalan fiskal Kerajaan telah terjejas di mana ianya telah mengalami penurunan kepada 20.4% daripada KDNK, berbanding 26.9% daripada KDNK pada Tahun Kewangan sebelumnya. Situasi yang sama berkaitan hasil pendapatan Kerajaan daripada Sektor Minyak dan Gas dan perbelanjaan Kerajaan yang terus meningkat, dijangka akan terus memberikan impak kepada kedudukan fiskal Kerajaan bagi Tahun Kewangan 2013/2014.

9. Dengan prospek ekonomi global dan juga domestik seperti yang dibentangkan tadi, serta senario hasil pendapatan Kerajaan daripada Sektor Minyak dan Gas yang berasaskan

harga minyak yang dijangka akan terus kukuh dan dapat mengimbangi penurunan tahap pengeluaran minyak Negara, Anggaran Hasil Kerajaan bagi Tahun Kewangan 2014/2015 adalah diunjurkan berjumlah **B\$6,591,184,000.00** (Enam Ribu Lima Ratus Sembilan Puluh Satu Juta, Satu Ratus Lapan Puluh Empat Ribu Ringgit Brunei). Unjuran ini mengambilkira hasil daripada Sektor Minyak dan Gas dianggarkan sebanyak \$5,689.65 juta (kira-kira 86.3%); dan Sektor Bukan Minyak dan Gas dianggarkan sebanyak \$901.53 juta (hanya 13.7%).

10. Alhamdulillah, kita bersyukur kehadiran Allah Subhanahu Wata'ala, kerana Negara ini terus dikurniakan nikmat keamanan, keharmonian, keselamatan, kemakmuran dan kesejahteraan hidup yang sangat baik. Dengan izin Allah, kesemua ini dapat kita kecapai dengan adanya usaha berterusan Kerajaan dalam mengurus sumber kewangan Negara secara berhemat dan terancang, agar segala kemudahan bukan sekadar kita sahaja yang dapat menikmatinya pada masa ini, malahan juga dinikmati oleh generasi-generasi kita dimasa akan datang. Ke arah itu, Kerajaan perlu terus mengamalkan dasar disiplin kewangan yang tinggi, serta berusaha mengelakkan pembaziran. Perancangan perbelanjaan perlu sentiasa mengambilkira kemampuan kewangan Kerajaan, serta menekankan bahawa hasil atau 'outcome' dalam mencapai hasrat dan matlamat Kerajaan dengan perbelanjaan berkenaan adalah berbaloi. Kearah itulah, tumpuan perbelanjaan akan dijuruskan pada merangsang aktiviti-aktiviti perekonomian bagi mendokong kadar pertumbuhan ekonomi negara yang mapan, bagi menjana lebih banyak peluang-peluang pekerjaan bagi anak-anak tempatan. Melalui tumpuan tersebut, Kerajaan berhasrat untuk mempercepatkan usaha mempelbagaikan sumber ekonomi Negara, disamping memastikan kesejahteraan dan kebajikan penduduk dan rakyat Negara ini sentiasa terjamin.

11. Bagi mendokong usaha-usaha tersebut, Kerajaan akan terus melaksanakan dasar "Pro-Business" dan "Pro-Investment". Alhamdulillah, setakat ini, usaha ini telah mula membuahkan hasil yang positif, di mana berdasarkan Laporan Bank Dunia, kedudukan Negara Brunei Darussalam dalam ranking Ease of Doing Business bagi Tahun 2013 telah menunjukkan peningkatan dari tangga ke-79 kepada 59. Iaitu peningkatan sebanyak 20 anak tangga. Selaras jua dengan dasar-dasar tersebut, Kerajaan juga akan memastikan peluang-peluang pekerjaan akan dapat diwujudkan untuk diisikan oleh anak-anak tempatan. Sehubungan dengan itu, dasar-dasar akan digubal bagi mendokong keperluan tersebut melalui pendekatan secara holistik, termasuklah dengan memperluaskan sumber tenaga kerja dengan kemahiran-kemahiran tertentu, selaras dengan jangkaan keperluan pasaran tenaga kerja di Negara ini. Dengan mengambilkira Keutamaan Perbelanjaan yang dinyatakan tadi, cadangan Belanjawan bagi Tahun Kewangan

2014/2015 ini dirancang dengan Tema "**Menjana Pertumbuhan Ekonomi, Mewujudkan Peluang Pekerjaan**". Sasaran Tema ini adalah jelas. Ianya memberikan penekanan perbelanjaan kepada meningkatkan usaha-usaha ke arah mencapai pertumbuhan ekonomi Negara yang lebih rancak dan berdayatahan. Ianya juga dihasratkan untuk menjana peluang-peluang pekerjaan tetap, khusus bagi rakyat dan penduduk Negara ini, dengan Sektor Swasta sebagai pemangkin bagi menggerak pertumbuhan dan mempelbagaian ekonomi Negara.

Yang Berhormat Yang Di-Pertua Dewan dan Ahli-Ahli Yang Berhormat,

12. Berasaskan faktor-faktor yang telah dibentangkan sebentar tadi, Anggaran Perbelanjaan bagi Tahun Kewangan 2014/2015, termasuk peruntukan bagi Kumpulanwang Kemajuan, dicadangkan keseluruhannya sebanyak **Enam Ribu Enam Ratus Lima Puluh Juta Ringgit Brunei (\$6,650,000,000.00)**. Jumlah ini adalah **bertambah sebanyak \$550 juta** berbanding peruntukan bagi Tahun Kewangan 2013/2014, atau bertambah kira-kira \$1.20 billion berbanding Belanjawan yang telah diluluskan pada lima tahun yang lalu.

13. Bagi mendokong tema Belanjawan yang disebutkan tadi, tumpuan dan keutamaan perbelanjaan Kerajaan bagi Tahun Kewangan 2014/2015 ini dijuruskan kepada mendokong fokus-fokus berikut:-

- i. Pertama, **Memperkasa Pendidikan dan Latihan**. Fokus ini dihasratkan untuk memberikan keutamaan kepada pengukuhan Sistem Pendidikan dan pembelajaran serta latihan, bagi melahirkan rakyat yang berpendidikan dan berkemahiran tinggi serta berakhlak mulia dan beriman, untuk menyumbang kepada pembangunan dan pertumbuhan sosio-ekonomi Negara yang berdayatahan;
- ii. Kedua, **Merangsang Kegiatan Pelaburan**, bagi memantapkan lagi Sektor Swasta sebagai penyumbang penting kepada aktiviti-aktiviti pembangunan dan perekonomian Negara;
- iii. Ketiga, **Meningkatkan Produktiviti Negara** dalam sektor-sektor ekonomi dan juga sektor Kerajaan sebagai asas kepada penjanaaan dan pertumbuhan ekonomi yang lebih pesat dan berdayatahan; dan

- iv. Keempat, **Kesejahteraan Rakyat dan Penduduk.** Fokus ini mempamerkan komitmen berterusan Kerajaan Kebawah Duli Yang Maha Mulia dalam memastikan setiap aspek kebajikan rakyat dan penduduk Negara ini sentiasa diberikan perhatian yang sewajarnya, memandangkan mereka ini berperanan selaku aset dan penyumbang utama kepada pertumbuhan dan perkembangan ekonomi Negara.

Yang Di-Pertua Dewan dan ahli-ahli Yang Berhormat,

14. Izinkan kaola menghuraikan secara ringkas keutamaan-keutamaan berkenaan. Pertama, **Memperkasa Pendidikan dan Latihan.**

15. Sumber tenaga kerja yang berpengetahuan dan berkemahiran, adalah merupakan aset penting, sebagai asas utama untuk membolehkan Negara berkembang dan berdayatahan, dalam menghadapi cabaran-cabaran dan saingan-saingan globalisasi masa kini. Ke arah itu, perancangan perbelanjaan Kerajaan akan terus ditumpukan kepada menyediakan lebih banyak peluang-peluang pendidikan dan latihan kepada anak-anak tempatan. Melalui peluang-peluang tersebut, ianya akan membolehkan belia-belie di Negara ini terutamanya, untuk meningkatkan ilmu pengetahuan serta membina kemahiran dan keupayaan mereka bagi memenuhi keperluan pasaran tenaga kerja tempatan. Usaha-usaha juga akan terus diambil dalam menggalakkan penyediaan latihan-latihan melalui peningkatan kemudahan-kemudahan, termasuk prasarana dan peralatan-peralatan di institusi-institusi pendidikan dan latihan di Negara ini. Penekanan Perbelanjaan bagi Tahun Kewangan 2014/2015 ini juga termasuk bagi meningkatkan 'access' dan penyerapan lepasan-lepasan sekolah kepada pendidikan teknikal dan vokasional yang bersesuaian. Objektif utama usaha ini adalah bagi memastikan belia-belie yang akan menyertai pasaran pekerjaan, akan mempunyai kemahiran teknikal yang diperlukan bagi memastikan mereka benar-benar berupaya meningkatkan sumbangan kepada aktiviti perekonomian Negara.

16. Dalam usaha Kerajaan untuk mewujudkan lebih banyak peluang pekerjaan, terutama bagi lepasan-lepasan sekolah, beberapa inisiatif telah dan akan diambil oleh Kerajaan. Ini antaranya termasuklah melalui Jawatankuasa Kerja Khas Menangani Isu-Isu Pengangguran dan juga agensi-agensi berkenaan, seperti Jabatan Tenaga di Jabatan Perdana Menteri; dan Agensi Pekerjaan Tempatan dan Pembangunan Tenaga Kerja (APTK), di Kementerian Hal Ehwal Dalam Negeri. Langkah-langkah tersebut antarlainnya meliputi program-program seperti berikut:

- i. Pelancaran Rangka Kerja Kompetensi Dalam Industri Tenaga (Energy Industry Competency Framework- EICF) pada bulan Julai 2013, yang menyediakan program-program kemahiran dalam bidang-bidang tertentu bagi memenuhi keperluan industri. Setakat ini, seramai 482 orang pelajar telah mengikuti kursus-kursus yang disediakan, di mana selepas tamat kursus tersebut, mereka akan berpeluang untuk diambil berkhidmat dalam syarikat-syarikat tertentu dalam Sektor Minyak dan Gas.
- ii. Penganjuran Pesta Kerjaya Sektor Minyak dan Gas 2013 iaitu pesta kerjaya ketiga sejak ianya dianjurkan pada tahun 2011. Sejak inisiatif ini dilancarkan dan hasil sokongan pelbagai pihak kerajaan dan industri, ianya telah mendapat sambutan yang amat menggalakkan. Setakat ini seramai 1,302 dan 2,595 orang telah diambil bekerja dalam syarikat-syarikat minyak dan gas masing-masing pada tahun 2012 dan 2013. Bagi tahun 2014 ini, sebanyak 3,000 pekerjaan disasarkan untuk disediakan dalam Sektor ini.

Inisiatif ini adalah selaras dengan Kerangka Kerja Pembangunan Perniagaan Tempatan (Local Business Development - LBD) yang bertujuan untuk meningkatkan pengambilan pekerja-pekerja tempatan di sektor perkhidmatan minyak dan gas. Ianya juga selaras dengan 'directive' baru bahawa mulai tahun 2012, semua firma-firma di sektor minyak dan gas diwajibkan mempunyai 50% pekerja-pekerja yang terdiri dari anak tempatan sebagai prasyarat tender. Dalam melaksana Kerangka Kerja LBD ini, firma-firma juga dikehendaki akan lebih telus dalam menawarkan suasana pekerjaan yang kondusif, seperti tawaran tanggagaji yang berpatutan kepada pekerja tempatan. Kuota 50% ini akan dinaikkan kepada 70% dalam jangka waktu 5 tahun selaras dengan sasaran 80% pengambilan pekerja tempatan pada 2035;

- iii. Memperkenalkan dua program baru iaitu Pusat Inkubator dan Energy Business Academy melalui usahasama Brunei Shell (Brunei Shell Joint Venture - BSJV) dalam usaha membina keupayaan Perusahaan-Perusahaan Kecil dan Sederhana Negara dan meningkatkan *local content*. Ini termasuklah penyediaan lebih banyak pekerjaan bagi anak-anak tempatan. Program-program ini dihasratkan akan dapat memperkasa lagi keupayaan pengusaha-pengusaha tempatan bagi membina perusahaan yang berjaya, dengan memanfaatkan kepakaran yang ada di syarikat-syarikat BSJV;

- iv. Penubuhan Akademi Maritim Brunei (Brunei Maritime Academy - BMA), di bawah inisiatif Jabatan Tenaga dan Kementerian Pendidikan dengan bantuan Kementerian Perhubungan dan kerjasama Akademi Maritim Singapura. Di bawah BMA ini, di jangka seramai 280 penuntut di bawah pengambilan pertama akan memulakan kursus mereka pada bulan Julai 2014; dan
- v. Melalui Jawatankuasa Kerja Khas Menangani Isu-Isu Pengangguran, beberapa langkah bersesuaian telah dikenalpasti untuk dilaksanakan. Ini antaranya termasuk:
 - Mengadakan Sistem Pendaftaran Pengangguran dan Arahan Dasar bagi Mewajibkan Pendaftaran oleh Ketua Kampung;
 - Penekanan kepada industri-industri yang telah dikenalpasti bagi pengambilan bekerja anak-anak tempatan. Industri-industri tersebut termasuk (Wholesale & retail; transportation; hospitality; support services; and mining & quarry);
 - Mengeluarkan dasar supaya pekerja tempatan dan asing bagi jawatan teknikal dan tradesman mestilah diiktiraf oleh autoriti berkenaan;
 - Mengadakan sasaran bagi pengambilan anak tempatan di industri-industri tertentu yang telah dikenalpasti; dan
 - Menyediakan lebih banyak peluang kemasukan ke Sekolah-Sekolah Teknikal dan Vokasional, bagi penuntut-penuntut lepasan sekolah di peringkat menengah; dan lain-lain.

17. Kerajaan juga berusaha untuk menambahkan lagi lebih banyak peluang pekerjaan bagi anak-anak tempatan melalui perkembangan Syarikat-Syarikat Milik Kerajaan (GLCs). Walaubagaimanapun, hasrat ini hanya akan dapat dicapai bagi GLCs yang operasinya telah dapat distabilkan dan menjana pendapatan yang mencukupi bagi kelangsungan secara jangkamasa panjang.

18. Selaras dengan matlamat tersebut, beberapa peruntukan akan disediakan dalam Belanjawan Tahun Kewangan 2014/2015. Ini antaranya termasuklah perkara-perkara seperti berikut:

- i. Untuk melaksanakan Projek 'Pembangunan Strategik Institusi-Institusi Pengajian Tinggi' yang mana telah diperuntukkan Harga Rancangan sebanyak \$15 juta;

- ii. Projek 'Intervensi & Remediasi Dalam Mengatasi Tahap Literasi Pelajar'; dan 'Projek Literasi & Numerasi', masing-masing diperuntukkan sebanyak \$150,000.00 dan \$230,000.00;
- iii. Peruntukan bagi Perkhidmatan Pendidikan di bawah kawalan Kementerian Pendidikan disediakan sebanyak \$65.9 juta. Ini antarlain bagi membiayai pengambilan pakar dan tenaga-tenaga pengajar dari luar negeri bagi meningkatkan tahap pencapaian pelajar-pelajar di sekolah-sekolah rendah dan menengah di seluruh Negara. Sebagai tambahan, peruntukan sebanyak \$220 juta juga telahpun diperkenankan oleh Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam dalam Tahun Kewangan 2013/2014 ini, bagi pengambilan tenaga-tenaga pengajar pakar bagi tempoh tiga tahun di bawah Kementerian Pendidikan khusus bagi meningkatkan pencapaian dalam matapelajaran Bahasa Inggeris dan Matematik terutamanya, bagi sekolah-sekolah rendah di Negara ini;
- iv. Bagi keperluan kemudahan dan prasarana bagi sekolah-sekolah dan institusi pengajian tinggi Kerajaan diseluruh Negara, peruntukan sebanyak \$22.1 juta akan disediakan bagi Pemeliharaan Aset; dan sejumlah \$25 juta lagi akan disediakan bagi Pembelian Peralatan di bawah Kementerian Pendidikan, iaitu pertambahan sebanyak \$2.5 juta;
- v. Manakala, di bawah Kementerian Hal Ehwal Ugama, sejumlah \$4 juta akan terus diperuntukkan bagi melaksanakan kerja-kerja Pemeliharaan dan Menaiktaraf Sekolah-Sekolah dan Institusi Pengajian Tinggi di bawah pengurusannya; dan sejumlah \$4.82 juta disediakan bagi Pembelian Peralatan. Disamping itu, tambahan sebanyak 51 jawatan juga telah disediakan bagi mendokong keperluan di sekolah-sekolah ugama selaras dengan penguatkuasaan persekolahan ugama wajib; dan
- vi. Di bawah Rancangan Kemajuan Negara (RKN), secara keseluruhannya peruntukan sejumlah \$73.7 juta dengan Harga Projek \$394.5 juta akan disediakan bagi Sektor Pendidikan. Ini termasuklah bagi penyediaan infrastruktur untuk Sekolah-Sekolah Agama & Persediaan Arab Sekolah-Sekolah Rendah; Sekolah-Sekolah Menengah & Pusat-Pusat Tingkatan Enam;

Sekolah-Sekolah Vokasional & Maktab-Maktab Teknik; dan Institusi Pengajian Tinggi.

19. Pelaksanaan Program Dana Sumber Manusia di bawah RKN juga akan dipergiatkan dengan peruntukannya ditambah kepada \$50 juta berbanding \$28 juta bagi Tahun Kewangan 2013/2014. Sejak program ini dilancarkan pada tahun 2006, Kerajaan telah membelanjakan sejumlah \$426.4 juta untuk melaksanakan pelbagai skim di bawah Program Dana Sumber Manusia. Diantara program-program yang disediakan serta pencapaiannya setakat ini termasuklah:

- i. Di bawah **Skim Pembangunan Tenaga Pakar dan Profesional**, seramai 119 orang telah dihantar bagi mengikuti pengajian di peringkat PhD, dan seramai 483 orang di peringkat Ijazah Sarjana;
- ii. Melalui **Skim Pembangunan Keupayaan Sumber Tenaga Di Sektor Swasta**, seramai 391 kakitangan dari sektor swasta telah mengikuti pelbagai latihan dan kursus dengan perbelanjaan sebanyak kira-kira \$4.6 juta;
- iii. Di bawah **Skim Latihan dan Pekerjaan (SLP)**, seramai 1,222 orang anak-anak tempatan telah berpeluang mengikuti latihan kemahiran, serta pendedahan dan pengalaman kerja;
- iv. Di bawah **Skim Biasiswa Khas**, seramai 777 pelajar, termasuk 88 orang di peringkat ijazah Sarjana; dan 7 orang di peringkat PhD, telah dihulurkan biasiswa bagi mengikuti pengajian di institusi-institusi pengajian tinggi luar negara, dengan perbelanjaan sebanyak \$109.3 juta;
- v. Melalui **Skim Pembangunan Tenaga Pengajar**, Kerajaan akan memperuntukkan sebanyak \$6 juta, bagi memberikan latihan kepada tenaga-tenaga bagi mendokong pelaksanaan dasar dan sistem Pendidikan Negara;
- vi. Di bawah **Skim Biasiswa Pendidikan Teknikal dan Vokasional**, sebanyak \$23.15 juta telah dibelanjakan bagi membiayai kira-kira seramai 5,735 penuntut-penuntut lepasan sekolah di peringkat 'O' dan 'A', untuk meneruskan pengajian mereka di institusi-institusi pendidikan swasta dalam negeri;

- vii. Pelancaran **Skim Internship Student Programme for ICT Related Education (InSPIRE)** pada bulan Jun 2013. Skim ini dihasratkan untuk memberikan peserta peluang untuk mengapikasi dan mempertingkatkan pengetahuan dan pendedahan mereka melalui penempatan kerja (*internship*) di syarikat ICT yang terpilih di Singapura selama 6 bulan. Sasaran Skim ini ialah penuntut-penuntut tahun akhir yang cemerlang di peringkat HND atau sebanding, yang mengikuti kursus yang berkaitan ICT; dan
- viii. Satu Skim yang baru diwujudkan ialah **Skim Bantuan Latihan Tenaga Kerja di Sektor Swasta**, yang bertujuan bagi membantu membiayai kos latihan pekerja-pekerja tempatan dengan kemahiran dan pengetahuan yang diperlukan oleh syarikat, iaitu khusus bagi syarikat yang berunsurkan Pelaburan Langsung Asing (Skim BLTS-FDI). Skim ini dihasratkan bagi menarik lebih ramai pelabur asing untuk membuka syarikat mereka di Negara ini dan seterusnya dapat menyediakan peluang-peluang pekerjaan kepada belia-belia tempatan;

20. Alhamdulillah, Kita amat bersyukur kehadiran Allah Subhanahu Wata'ala, dan menjunjung setinggi-tingginya titah Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam, bagi Negara Brunei Darussalam melaksanakan Undang-Undang Syariah di Negara ini secara berperingkat-peringkat. Oleh itu, bagi mendokong kesempurnaan pelaksanaan Undang-Undang Syariah ini, peruntukan sejumlah \$2.0 juta akan disediakan di bawah peruntukan Fokus Perbelanjaan, di Kementerian Kewangan. Peruntukan ini adalah bagi membiayai perbelanjaan latihan-latihan, kursus-kursus dan juga pemberigaaan kepada orang ramai bagi memastikan keberkesanan pelaksanaan undang-undang tersebut.

Yang Di-Pertua Dewan dan Ahli-Ahli Yang Berhormat

21. Belanjawan Tahun Kewangan 2014/2015 ini juga, akan menekankan kepada meningkatkan 'access' dan penyerapan lepasan-lepasan sekolah kepada pendidikan teknikal dan vokasional yang bersesuaian. Objektif utama usaha ini adalah bagi memastikan belia-belia yang akan menyertai pasaran pekerjaan, akan mempunyai kemahiran teknikal yang diperlukan supaya mereka benar-benar berupaya meningkatkan sumbangan kepada aktiviti-aktiviti perekonomian Negara.

22. Untuk itu, peruntukan sejumlah \$16.4 juta disediakan bagi Politeknik Brunei dan \$19.9 juta bagi Institut Teknologi Brunei bagi menambahkan lagi peluang-peluang kepada belia-belia tempatan, termasuk lepasan sekolah, untuk meneruskan pengajian mereka dalam aliran teknikal dan vokasional dalam bidang-bidang tertentu.

23. Bagi sektor Perkhidmatan Awam, peruntukan-peruntukan disediakan bagi meningkatkan keupayaan agensi-agensi Kerajaan dengan menyediakan peluang-peluang latihan bagi pegawai dan kakitangan Kerajaan. Melalui peruntukan ini, ianya diharap akan dapat meningkatkan lagi tahap produktiviti, efisiensi dan keberkesanan perkhidmatan Kerajaan. Antara peruntukan yang dimaksudkan termasuk:

- i. Sebanyak \$25.6 juta secara keseluruhan, disediakan di bawah peruntukan Peningkatan Kemahiran dan Kapasiti di Kementerian-Kementerian. Ini tidak termasuk peruntukan khusus bagi Latihan Dalam Perkhidmatan yang juga disediakan sebanyak \$20.5 juta di bawah kelolaan Jabatan Perkhidmatan Awam; dan
- ii. Peruntukan sebanyak \$1.5 juta akan disediakan di bawah Fokus Perbelanjaan bagi Kementerian Pendidikan membiayai keperluan latihan dan kursus kepada tenaga-tenaga pengajar bagi sekolah-sekolah teknikal dan vokasional.

24. Sebagai usaha berterusan dalam menggalak dan menanam budaya membaca, terutama di kalangan belia-belia dan penuntut-penuntut sekolah, beberapa peruntukan khusus juga disediakan bagi maksud ini. Ini termasuklah:

- i. Sebanyak \$100,000.00 bagi meneruskan kegiatan-kegiatan berkaitan dengan Program Menggalakkan Budaya Membaca; dan
- ii. Sejumlah \$400,000.00 telah disediakan di bawah Perbelanjaan Operasi Dewan Bahasa dan Pustaka khusus bagi membiayai pembelian buku-buku baru secara berterusan bagi perpustakaan-perpustakaan di seluruh Negara.

25. Peruntukan-peruntukan bersesuaian juga disediakan di bawah Kementerian Kewangan dan Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan, antaranya bagi mendokong usaha pembangunan belia dengan memperbanyakkan program-program jatidiri dan latihan kemahiran seperti berikut:

- i. Peruntukan sejumlah \$2 juta terus disediakan bagi pengendalian Program Khidmat Bakti Negara;
- ii. Sejumlah \$800,000.00 lagi disediakan bagi mendokong program-program yang diuruskan kepada melahirkan belia berdikari. Ini termasuklah bagi menggalakkan dan membantu belia-belia untuk menceburi bidang perniagaan kecil-kecilan seperti dalam bidang mekanik kereta dan lain-lain. Manakala sejumlah \$200,000.00 diperuntukan bagi ASEAN Young Professional Volunteer Corps dalam menggalakkan budaya sukarelawan dan pemedulian dikalangan belia-belia di Negara ini; dan
- iii. Peruntukan sebanyak \$2 juta juga disediakan di bawah Fokus Perbelanjaan bagi membolehkan agensi-agensi Kerajaan seperti Pusat Pembangunan Belia dan Pusat Pembangunan Usahawan melaksanakan pembelian-pembelian peralatan bagi memudahkan serta meningkatkan lagi tahap latihan atau kursus yang dikendalikan.

26. Di bawah Kementerian Pendidikan dan Kementerian Hal Ehwal Ugama, beberapa inisiatif baru akan dilaksanakan bagi mendokong matlamat Wawasan Negara 2035. Ini antaranya termasuklah perkara-perkara berikut:

- i. Pengenalan program-program pengajian di peringkat Doktor Falsafah Perguruan Ugama di Kolej Universiti Perguruan Ugama Seri Begawan (KUPU SB). Usaha ini adalah selaras dengan dasar untuk melahirkan tenaga pendidik berpendidikan, berkelayakan dan berkemahiran tinggi;
- ii. Penandatanganan Memorandum Persefahaman (MOU) dalam Perjanjian Pendidikan Tranformasi (PiL-ETA) di antara Institut Teknologi Brunei dengan sebuah syarikat Multinational. MOU ini dihasratkan untuk menyediakan satu 'public-private program' bersama yang komprehensif bertujuan bagi kecemerlangan pembelajaran dan mencapai tiga matlamat utama, iaitu Transformasi Pembelajaran; Lebih Berinovasi dan Membangun Kemahiran bagi abad ke-21; dan 'Employability' dalam jangka masa lima tahun;
- iii. Penubuhan Rangkakerja Kelayakan bagi Brunei Darussalam (Brunei Darussalam Qualifications Framework) melalui Majlis Kebangsaan Pengiktirafan Kelulusan (MKPK) Negara Brunei Darussalam. Rangkakerja ini adalah satu

instrumen yang menyediakan garis panduan bagi mengklasifikasikan kelayakan atau kelulusan berdasarkan satu penetapan kriteria yang dipersetujui di peringkat kebangsaan dan di *benchmark* dengan amalan terbaik antarabangsa; dan

- iv. Pelancaran Pusat Media dan Perkhidmatan Latihan (Media Inservice Centre) yang menyediakan dua pusat kecemerlangan; iaitu sebuah untuk rekabentuk dan bahan-bahan pembelajaran, manakala sebuah lagi untuk latihan perkembangan profesion guru-guru. Pelancaran ini adalah selaras dengan usaha bagi melahirkan tenaga pengajar yang berkemahiran tinggi, dedikasi, ikhlas dan dapat mewujudkan suasana pembelajaran yang aktif, kreatif, menyeronokkan dan berkesan.

27. Disamping itu, peruntukan Biasiswa dan Elaun Penuntut di bawah kawalan Kementerian Pendidikan dan Kementerian Hal Ehwal Ugama keseluruhannya disediakan sebanyak \$88.8 juta, iaitu termasuk bagi penghantaran penuntut-penuntut ke luar negeri. Bagi Kementerian Pendidikan, peruntukan ini adalah bertambah sebanyak \$4 juta kepada kira-kira \$43 juta berbanding peruntukan yang disediakan dalam Tahun Kewangan 2013/2014.

28. Dengan peruntukan-peruntukan yang disediakan di atas, belia-belie Negara diharap akan memperolehi dan menggunakan peluang-peluang yang disediakan untuk meningkatkan keupayaan dan pencapaian masing-masing bagi melahirkan belia-belie yang berpendidikan, berkemahiran, berwawasan, berdayamaju, serta berakhlak mulia dan beriman. Langkah-langkah ini secara langsung, Insya Allah, akan dapat membantu menangani isu pengangguran di kalangan para belia serta mendokong matlamat sasaran yang direncanakan di dalam Wawasan Negara 2035.

Yang Berhormat Di-Pertua Dewan dan ahli-ahli Yang Berhormat,

29. Keutamaan belanjawan yang kedua ialah **Merangsang Kegiatan Pelaburan**. Di bawah Keutamaan ini, hasrat Kerajaan ialah untuk meningkatkan lagi usaha ke arah menggalakkan aktiviti pelaburan dan perniagaan di Negara ini, selaras dengan dasar mempelbagaikan sumber pendapatan dan perekonomian Negara, supaya ketergantungannya kepada sektor minyak dan gas akan dapat dikurangkan. Usaha-usaha akan terus dipergiatkan bagi menarik pelaburan asing dan domestik bagi memacu pertumbuhan ekonomi Negara yang akan memberi impak positif terhadap perkembangan

Sektor Sosial, terutamanya dalam mewujudkan peluang-peluang pekerjaan bagi belia-belia tempatan. Disamping itu, tumpuan khusus akan juga terus diberikan kepada meningkatkan peranan dan keupayaan Perusahaan Kecil dan Sederhana (PKS) sebagai penyumbang kepada pertumbuhan ekonomi dan penyedia peluang-peluang pekerjaan tetap dan berkualiti.

30. Alhamdulillah, usaha-usaha Kerajaan dalam menjaga dan mewujudkan persekitaran perniagaan yang kondusif dan berdaya saing, selaras dengan dasar "Pro-Business" dan "Pro-Investment", telah membuahkan hasil yang positif. Sepertimana yang telah kaola nyatakan awal tadi, Laporan The World Bank mengenai "Ease of Doing Business" menempatkan Negara Brunei Darussalam ditangga ke-59. Empat daripada sepuluh kategori telah dapat diperbaiki kedudukannya iaitu *Getting Credit*, *Protecting Investors*, *Paying Taxes* dan *Trading Across Borders*; satu kategori, iaitu *Getting Electricity*, tiada perubahan kedudukan; manakala lima kategori menurun berbanding kedudukan di dalam Laporan sebelumnya.

31. Sementara itu, melalui Laporan Global Competitiveness Report 2013-2014 keluaran World Economic Forum, kedudukan Negara juga telah bertambah baik iaitu meningkat dua anak tangga ke tangga ke-26 di kalangan 148 ekonomi, berbanding kedudukan ke-28 dalam laporan tahunan sebelumnya. Kedudukan yang telah bertambah baik ini menunjukkan hasil daripada usaha gigih Kerajaan untuk menyediakan persekitaran pelaburan dan perniagaan yang kondusif bagi menarik dan menggalakkan aktiviti pelaburan dan perniagaan di Negara ini.

32. Bagi mendokong langkah-langkah Kerajaan tersebut, beberapa peruntukan khusus akan dan terus disediakan di bawah Kementerian Perindustrian dan Sumber-Sumber Utama yang antarlainnya termasuklah:

- i. Peruntukan \$3 juta bagi Pemeliharaan dan Peningkatan Taraf Infrastruktur Tapak-Tapak Industri;
- ii. Penyediaan peruntukan Tapak Taman Perindustrian Marin berjumlah sebanyak \$4 juta dengan Harga Rancangan kira-kira \$7.5 juta;
- iii. Peruntukan bagi Projek Brunei SME Service Centre (BSSC) disediakan sebanyak \$698,000.00 di bawah Bahagian Pusat Pembangunan Keusahawanan;

- iv. Peruntukan bagi projek-projek pengiktirafan di Bahagian Pusat Standard Kebangsaan keseluruhannya disediakan sebanyak \$1.6 juta; dan
- v. \$1 juta bagi pembelian Laboratory Equipment dalam memastikan produk yang dihasilkan bagi kegunaan tempatan serta import dan export menepati piawaian antarabangsa.

33. Selain itu, sejumlah \$1 juta juga disediakan di bawah Fokus Perbelanjaan bagi mendokong usaha-usaha untuk menggalakkan pertumbuhan PKS termasuk bagi penyediaan infrastruktur dan peralatan-peralatan yang bersesuaian bagi industri-industri yang menjana kepelbagaian ekonomi.

34. Pada masa yang sama, di bawah RKN, sejumlah \$118.4 juta turut diperuntukkan bagi Sektor Perindustrian dan Perdagangan. Peruntukan ini termasuklah:

- i. \$5.0 juta dengan Harga Rancangan \$100.0 juta bagi Dana Pembangunan Perusahaan Kecil dan Sederhana;
- ii. Peruntukan bagi menyediakan kemudahan infrastruktur dan perkhidmatan tapak perindustrian keseluruhannya berjumlah \$530,000.00 dengan Harga Projek \$10.0 juta bagi Tapak Perindustrian Pekan Belait; Sungai Bera; dan Serampang, Tutong;
- iii. Peruntukan secara keseluruhan sejumlah \$9.6 juta dengan Harga Rancangan \$43.5 juta bagi Sektor Pertanian dan \$2.7 juta bagi Penubuhan Inkubator Pemprosesan Makanan; dan
- iv. Sektor Perikanan secara keseluruhan disediakan sejumlah \$7.4 juta dengan Harga Rancangan \$31.5 juta. Ini termasuk \$5.4 juta bagi Pusat Pengendalian Import dan Eksport Hasil Perikanan Serantau \$6.3 juta bagi Taman Marin Eko-Pelancongan Perikanan; dan \$2.0 juta bagi menyediakan kemudahan asas Tapak Perusahaan Perikanan.

35. Di bawah Lembaga Kemajuan Ekonomi Brunei pula, beberapa inisiatif akan diteruskan yang antaranya termasuklah bagi:

- i. Program pembiayaan Pembangunan Perusahaan Kecil dan Sederhana yang diperuntukkan sebanyak \$11 juta dengan Harga Rancangan \$60 juta;

- ii. Pembangunan Taman Teknologi Anggerek Desa Fasa 3 yang disediakan sebanyak \$20.0 juta dihasratkan untuk kegunaan Perusahaan-Perusahaan Kecil dan Sederhana, syarikat-syarikat Startups, dan juga agensi yang berkenaan dengan Startups dan PKS; dan
- iii. Penyediaan skim-skim bantuan kewangan yang mana termasuk:
 - Future Fund dengan peruntukan sebanyak \$1.8 juta iaitu skim bantuan dana pelaburan yang diusahakan bersama di antara Lembaga Kemajuan Ekonomi, Authoriti Industri Teknologi Info-Komunikasi (AiTI) dan DST. Skim ini bertujuan bagi menggalakkan perkembangan industri ICT, termasuk media digital tempatan di Negara ini, untuk menghasilkan produk-produk yang berpotensi untuk dikomersilkan di pasaran antarabangsa. Setakat ini, Future Fund telah mengenalpasti 2 syarikat Start-ups yang berpotensi sebagai penerima awal pelaburan dana ini;
 - Skim Bantuan Teknikal Perusahaan (Enterprise Technical Assistance Scheme [ETAS]) menggunakan konsep *cost-sharing*, dengan peruntukan sebanyak \$3.0 juta yang menyediakan bantuan kewangan sehingga \$300,000.00, bagi meningkatkan kompetensi syarikat tempatan sehingga dapat mengembangkan perniagaan mereka ke luar negeri. Setakat ini, dua buah syarikat tempatan telah turut serta dalam skim ini sejak ianya diperkenalkan; dan
 - Skim Kemajuan Syarikat Tempatan yang Berpotensi (Promising Local Enterprise Development Scheme - PLEDS), dengan peruntukan berjumlah \$15 juta. Skim ini bertujuan untuk memberikan suntikan dana kapital melalui pembelian ekuiti syarikat tempatan yang berpotensi bagi membolehkan syarikat menerokai dan bersaing di arena antarabangsa. Dalam skim ini, sasaran ialah untuk membantu suntikan ekuiti di dalam 1-2 buah syarikat tempatan yang berpotensi untuk dikembangmajukan ke luar negeri setiap tahun.

36. Dalam pada itu, perkembangan-perkembangan di bawah inisiatif Kerajaan dalam menarik Pelaburan Langsung Asing ke Negara ini antarlainnya termasuklah:

- i. Projek Pembinaan Kilang Pengeluar Ubat-ubatan dan Produk Nutrisi Halal dengan nilai pelaburan sebanyak kira-kira US\$18.5 juta di tapak seluas 2 hektar di Tapak Perindustrian Salambigar telah siap dibina pada suku ketiga tahun 2013. Dengan pengalaman luas di dalam industri farmaseutikal, pelabur berkenaan akan menyediakan program-program perkembangan kemahiran dan latihan berteknologi baru untuk anak-anak tempatan secara berperingkat-peringkat. Pelabur berkenaan juga adalah syarikat pertama yang akan menggunakan label Halal Brunei dengan produk dipasarkan kepada masyarakat Islam termasuk di Negara-Negara Timur Tengah, dengan pengeksportan dijadualkan bermula pada tahun ini; dan
- ii. Projek Pembinaan Kilang Pengeluaran Makanan Haiwan dengan nilai pelaburan sejumlah US\$5.0 juta telah siap dibina di atas tanah seluas 2.7 hektar di Tapak Perindustrian Serasa, bagi pengeluaran produk makanan haiwan bagi pasaran eksport dimana operasinya telah bermula pada bulan Disember 2013.

37. Pada masa yang sama, Kerajaan telah melaksanakan beberapa inisiatif baru sebagai langkah berterusan dalam menggalakkan pelaburan asing dan domestik. Ini antarlain termasuklah:

- i. Penandatanganan Perjanjian Pembiayaan Skim Insentif Penyelidikan Brunei (Brunei Research Incentive Scheme) yang dihasratkan untuk menarik pelabur asing untuk membuat penyelidikan dan pembangunan di Negara ini. Inisiatif ini sekaligus menggalakkan 'intellectual property' dengan rancangan jangka masa panjang bagi memperkembangkan perniagaan melalui perdagangan hasil-hasil penyelidikan;
- ii. Penandatanganan Perjanjian Persefahaman (MOU) bagi penyediaan bekalan barangan Tiub Minyak Negara. Ini termasuk menubuhkan Loji Penguliran (Threading Plant) di Negara ini. Inisiatif ini dihasratkan untuk memenuhi dasar pembangunan perniagaan Negara dalam Sektor Minyak dan Gas ke arah peningkatan perisian tempatan (*local content*) dan pekerjaan tempatan, disamping membuka potensi spin-off secara langsung atau tidak langsung di pelbagai sektor seperti pembinaan, pengangkutan, perbekalan, pendidikan dan sebagainya;

- iii. Kementerian Pembangunan juga menerbitkan buku 'PWD Quality Supervision Manual' Edisi Kedua 2013 ke arah mempertingkatkan lagi kualiti pembinaan di Negara ini yang memenuhi 'industry standard'; dan
- iv. Pemindahan Pendaftaran Cap Dagangan kepada Lembaga Kemajuan Ekonomi berkuatkuasa mulai Jun 2013 selaras dengan penubuhan Pejabat Harta Intelek Brunei (BrulPO) di bawah Lembaga Kemajuan Ekonomi Brunei. Melalui inisiatif-inisiatif yang telah dilaksanakan, Negara Brunei Darussalam telah menerima pengiktirafan dan dikeluarkan dari Senarai Khas 301 Perwakilan Perdagangan Amerika Syarikat (301 Watchlist on Intellectual Property) pada bulan Mei 2013. Di samping itu, Negara Brunei Darussalam juga telah diiktiraf di dalam Asia-Pacific Economic Cooperation Business Advisory Council Report 2013 sebagai Negara yang mempunyai undang-undang perlindungan harta intelek dan penguatkuasaan yang mantap.

38. Bagi mendokong usaha mempercepatkan lagi proses pengukuhan sektor swasta di Negara ini, serta bagi menarik lebih banyak pelaburan asing berkualiti untuk memperkembangkan aktiviti perekonomian dan perusahaan di Negara ini, Kerajaan melalui Strategic Development Capital (SDC), Kementerian Kewangan juga telah membuat pelaburan bersama dengan beberapa pelaburan asing. Melalui pelaburan bersama ini, ianya dihasratkan akan dapat meningkatkan lagi keyakinan pelabur-pelabur asing untuk melabur di Negara ini, dengan pihak Kerajaan bersedia untuk berkongsi risiko pelaburan yang diceburi. Adalah diharapkan dengan kejayaan pelaburan-pelaburan yang dibuat melalui SDC ini nanti, ianya akan dapat mempercepatkan perkembangan sektor swasta untuk mengimbangi sektor Kerajaan sebagai peneraju ekonomi Negara, serta membuka lebih banyak peluang pekerjaan berkualiti kepada anak-anak tempatan.

39. Sebagai langkah bagi menampung keperluan peningkatan aktiviti pelaburan di Negara ini, Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam telah pun memperkenankan bagi penyediaan satu tapak tanah baru seluas 3,000 hektar di kawasan Telisai, Daerah Tutong, untuk mendokong aktiviti-aktiviti pelaburan yang berskala besar bagi sektor perindustrian.

40. Dalam pada itu, bagi menangani isu kelambatan pembayaran oleh agensi-agensi Kerajaan yang sering ditimbulkan terutama oleh syarikat-syarikat di Negara ini, Sistem Invoice Tracking di bawah kendalian Jabatan Perbendaharaan telah selesai di *rollout* sepenuhnya di kesemua Kementerian pada bulan Ogos tahun lepas. Berdasarkan

maklumat yang diperolehi dari Sistem ini, secara purata, Invoice Tracking System telah merekodkan penerimaan sebanyak 32,395 invois setiap bulan dan jumlah purata yang telah dibayar mengikut Tekad Pemeduliaan Orang Ramai yang telah ditetapkan dalam waktu 30 hari ialah sebanyak 25,881 (80%). Kadar invois yang tertunggak melebihi 30 hari telah dapat dikurangkan daripada 8.6% pada bulan Jun 2013, kepada 6.8% pada bulan Disember 2013. Adalah diharapkan kadar ini akan terus dapat dikurangkan kepada peratus yang lebih rendah, dengan adanya kerjasama daripada semua agensi Kerajaan.

41. Beberapa program dan projek telah dan akan terus dilaksanakan bagi memupuk dan menggalakkan budaya keusahawanan dan inovasi di kalangan belia-belia. Program dan projek ini termasuk di bawah pengendalian Lembaga Kemajuan Ekonomi dengan usahasama Kementerian Pendidikan selaras dengan usaha Kementerian Pendidikan memperkenalkan keusahawanan dalam Sistem Pendidikan Negara SPN21. Contoh-contoh program dan projek yang dimaksudkan antaranya termasuklah:

- i. Program Pembangunan Keusahawanan Belia yang bertujuan untuk membantu golongan belia mencari pekerjaan ataupun memulakan perniagaan masing-masing, dengan menyediakan micro business grants dengan jumlah maksima \$2,000.00 setiap seorang. Setakat ini, sebanyak 102 buah perniagaan mikro telah menerima bantuan berjumlah hampir \$240,000 yang mana sebahagiannya telah mampu menjana pendapatan bulanan di antara \$1,000 hingga \$3,000 dan ada juga yang mampu menjana sehingga \$6,000 sebulan;
- ii. Pengubahsuaian Pusat Keusahawanan Belia di Kampong Jaya Setia Mukim Berakas yang dijangka siap pada tahun 2014 ini. Pengubahsuaian ini bertujuan bagi menyediakan ruang niaga bagi menggalak para belia tempatan untuk menceburi bidang keusahawanan dan dalam menggalak perkembangan pengusaha-pengusaha mikro di Negara ini;
- iii. Menganjurkan Ekspo Pembangunan Keusahawanan Pelajar (Student Entrepreneurship Development Expo – SEDEx) yang disertai oleh 62 buah sekolah rendah, 22 buah sekolah menengah, sebuah institusi pendidikan teknik, dan tiga buah sekolah swasta. Ekspo ini adalah bertujuan untuk memberikan pendedahan awal pelajar mengenai keusahawanan dalam konteks alam sebenar perniagaan;

- iv. Projek *Entrepreneurship@Campus* (E@C) iaitu projek Lembaga Kemajuan Ekonomi dengan kerjasama Universiti Brunei Darussalam dengan sokongan iCentre. Projek ini bertujuan untuk meningkatkan minat para pelajar di institusi pengajian tinggi menceburi bidang keusahawanan. Sejak diperkenalkan pada suku pertama 2013, dari kegiatan-kegiatan keusahawanan yang dilaksanakan, E@C telah melibatkan hampir 300 pelajar dari beberapa institusi-institusi pengajian tinggi di Negara ini;
- v. Projek Perintis Pencapaian Junior (Junior Achievement) iaitu satu projek kolaborasi Lembaga Kemajuan Ekonomi dengan Junior Achievement Worldwide. Projek ini bertujuan untuk memperkenalkan konsep keusahawanan dan celik kewangan di kalangan para pelajar sebagai persediaan awal mereka untuk berjaya di ekonomi global. Sejak diperkenalkan pada suku ketiga 2012, projek ini telah disertai oleh 250 pelajar dari 12 buah sekolah;
- vi. Skim Pendidikan Keusahawanan Brunei (Brunei Entrepreneurship Education Scheme [BEES]) iaitu usahasama Kementerian Pendidikan dengan Syarikat Brunei Shell Petroleum Sdn Bhd. Skim ini merupakan program inovatif yang mendokong objektif SPN21 di dalam memperkenalkan kemahiran keusahawanan ke dalam bilik darjah. Setakat ini, sekurang-kurangnya 66 orang pelatih dan mentor terlibat dalam melatih kohort pertama yang terdiri dari 381 orang pelajar dari 17 buah sekolah menengah, manakala pengenalan bagi baki sekolah-sekolah menengah yang lain dijadualkan menjelang tahun 2015; dan
- vii. Program JumpStart di bawah inisiatif Kementerian Pendidikan bertujuan bagi menerapkan kemahiran keusahawanan di Peringkat Pendidikan Teknik dan Vokasional. Setakat ini, bagi kohort pertama, sebanyak 20 syarikat telah berdaftar bagi menjalankan perniagaan yang melibatkan 72 orang pelajar. Manakala, 78 orang pelajar kohort kedua telah menubuhkan 29 buah syarikat perniagaan.

42. Selain itu, peruntukan-peruntukan akan terus disediakan bagi meneruskan pelaksanaan projek-projek prasarana utama sebagai penyuntik di dalam mendokong Sektor Perniagaan dan Perdagangan Negara selain memudahkan akses perhubungan awam. Antara projek-projek yang dimaksudkan termasuklah:

- i. Pembinaan Jambatan Penghubung Daerah Temburong dengan Daerah Brunei/Muara yang diperuntukkan sebanyak \$400 juta bagi meneruskan kerja-kerja awal;
- ii. Projek-projek menaiktaraf Lapangan Terbang Antarabangsa Brunei disediakan \$86 juta dengan Harga Rancangan keseluruhan sebanyak kira-kira \$196 juta;
- iii. Bagi Tahun Kewangan 2014/2015, pembinaan Jambatan Penghubung dari Sungai Kebun ke Jalan Residency diperuntukkan sebanyak \$38.7 juta; dan
- iv. Projek pembinaan Lorong Kedua 'Seria Bypass' diperuntukkan sebanyak \$3.3 juta dengan Harga Rancangan kira-kira \$31 juta.

43. Di samping itu, di bawah RKN10, peruntukan sejumlah \$61.6 juta dengan Harga Rancangan \$350 juta disediakan bagi pembangunan Pulau Muara Besar (termasuk Teluk Brunei) untuk mendokong kegiatan-kegiatan pelaburan yang dirancang. Projek ini juga dijangka akan dapat menyediakan peluang-peluang pekerjaan kepada anak-anak tempatan, pemindahan teknologi (*technology transfer*) dan memberi kesan limpahan (*spin off*) kepada peniaga-peniaga tempatan. Selain itu, sejumlah \$1.7 juta dengan Harga Rancangan \$9.0 juta juga diperuntukkan bagi Sungai Liang Industrial Park bagi meneruskan pelaksanaan Projek Kilang Petrokimia Fasa Kedua.

Yang Dipertua Dewan dan Ahli-Ahli Yang Berhormat

44. Pada beberapa pembentangan Belanjawan di Dewan ini, kaola telah memaklumkan mengenai perubahan dasar-dasar berkaitan cukai korporat di Negara ini. Di antaranya dasar tersebut termasuk pengurangan kadar cukai korporat sehingga kepada 20% pada masa ini; pengenalan threshold cukai bagi mengenakan kadar cukai yang lebih rendah bagi keuntungan (*chargeable income*) yang tidak melebihi \$250,000.00; pemberian kredit cukai bagi pelaburan dalam teknologi baru bagi meningkatkan 'efficiency' operasi syarikat; pemberian kredit cukai bagi pengambilan kerja dan latihan bagi anak-anak tempatan; dan lain-lain. Berdasarkan data yang dikumpulkan, langkah-langkah ini telah memberikan impak yang positif. Ini antarlainnya termasuk peningkatan kepada jumlah keuntungan yang boleh dikenakan cukai daripada syarikat-syarikat bukan minyak dan gas yang bertambah 11% pada tahun taksiran 2013 berbanding tahun sebelumnya; serta peningkatan tuntutan kredit cukai bagi insentif-insentif yang diperkenalkan yang keseluruhannya berjumlah kira-kira \$3.5 juta.

45. Dalam hubungan ini, bagi merangsang lagi aktiviti perekonomian dan pelaburan di Negara ini, Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam telah memperkenankan bagi kadar cukai pendapatan korporat untuk dikurangkan lagi kepada 18.5% berkuatkuasa mulai tahun taksiran 2015. Disamping itu, bagi meningkatkan daya saing syarikat-syarikat tempatan dalam tawaran-tawaran Kerajaan, Kebawah Duli Yang Maha Mulia juga telah memperkenankan bagi kadar Bankers Guarantee dan Performance Bond untuk dikajisemula dan dikurangkan seperti berikut:

- i. Bagi kontrak binaan atau perkhidmatan yang bernilai tidak melebihi \$1 juta, tiada Bankers Guarantee atau Performance Bond akan dikenakan;
- ii. Bagi kontrak binaan atau perkhidmatan yang bernilai di antara \$1 juta hingga tidak melebihi \$5 juta, Bankers Guarantee atau Performance Bond akan dikenakan pada kadar tidak melebihi 3%; dan
- iii. Manakala bagi kontrak binaan atau pembelian yang bernilai melebihi \$5 juta, Bankers Guarantee atau Performance Bond akan dikenakan pada kadar tidak melebihi 5%.

46. Dengan pelbagai kemudahan dan inisiatif-inisiatif yang disediakan oleh Kerajaan, pihak swasta, terutama syarikat-syarikat dan pengusaha-pengusaha tempatan, seharusnya melipatgandakan usaha untuk meningkatkan daya saing dan mengembangkan perniagaan mereka, bagi mendokong usaha Kerajaan untuk meningkatkan sumbangan sektor swasta kepada ekonomi dan pendapatan Negara dari masa kesemasa. Melalui peningkatan aktiviti-aktiviti Sektor Swasta di Negara ini, adalah dihasratkan Sektor Swasta akan dapat mengimbangi peranan Kerajaan sebagai 'engine of growth' dalam jangka masa pendek dan sederhana, di samping merebut peluang dari projek-projek Kerajaan yang besar melalui pengukuhan Sektor Swasta ini. Insya Allah, dengan inisiatif, koordinasi dan perancangan yang bersepadu, peningkatan sumbangan Sektor Swasta kepada pembangunan ekonomi negara akan dapat dipertingkatkan dan pada masa yang sama akan membuka lebih banyak peluang-peluang pekerjaan kepada anak-anak tempatan. Perkara ini adalah selaras dengan hasrat Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam yang telah dititahkan Baginda sempena Awal Tahun Masehi 2014, pada mana Baginda menekankan bahawa:

"Kerajaan melalui Kementerian Pendidikan ... giat mensejajarkan latihan-latihan teknikal dan vokasional supaya terdapat kesepadanan di antara peluang-peluang pekerjaan dan kemahiran yang diperlukan.... Dalam masa yang sama, komuniti bisnes hendaklah mendokong usaha kerajaan bagi sama-sama memberikan keutamaan bekerja kepada anak-anak tempatan dengan menawarkan gaji dan kemudahan-kemudahan lain yang berpatutan lagi munasabah".

Yang Di-Pertua Dewan dan Ahli-Ahli Yang Berhormat,

47. Keutamaan belanjawan yang Ketiga ialah **Meningkatkan Produktiviti**. Keutamaan ini dihasratkan bagi mempertingkatkan lagi produktiviti Negara sebagai pemangkin kepada pembangunan ekonomi yang berpendapatan tinggi dan berpaksikan inovasi, dalam sektor-sektor ekonomi dan juga sektor Kerajaan. Dengan peningkatan produktiviti, kos akan dapat dikurangkan, serta boleh menghasilkan kualiti kerja dan menggandakan hasil secara berterusan. Usaha-usaha yang menjurus kepada memperkasa sumber tenaga manusia; peningkatan kemahiran; pelaburan dalam penyelidikan dan inovasi; dan menggalakkan penggunaan teknologi terkini akan terus dipergiatkan bagi meningkatkan produktiviti Negara. Bagi maksud ini, beberapa peruntukan telah disediakan seperti:

- i. Sejumlah \$500,000.00 dengan Harga Projek kira-kira \$2.5 juta bagi memperluas penggunaan Government Employees Management System (GEMS); serta Penggantian Hardware dan Software GEMS;
- ii. Tambahan peruntukan di bawah Teknologi Maklumat di Kementerian-Kementerian secara keseluruhannya sebanyak \$3.5 juta yang menjadikannya kepada \$88.3 juta;
- iii. Di bawah RKN, peruntukan-peruntukan berikut juga telah disediakan:
 - Sejumlah \$31.5 juta dengan Harga Rancangan kira-kira \$299 juta untuk keperluan Teknologi Maklumat dan Info-Komunikasi. Ini termasuk pelaksanaan Projek E-Payment Gateway yang telah dilancarkan pada bulan Januari yang lepas; dan

- Peruntukan Pembangunan Bio Diversity Innovation Corridor terus disediakan berjumlah \$5.0 juta daripada keseluruhan Harga Rancangan \$116 juta bagi mempertingkatkan lagi produktiviti penghasilan produk-produk pertanian, melalui penggunaan teknologi dan inovasi agar terus berdayasaing dan signifikan dalam pertumbuhan ekonomi.

48. Sementara itu, beberapa inisiatif dalam memperkasa sumber tenaga manusia dan peningkatan kemahiran bagi mendokong usaha-usaha meningkatkan produktiviti Negara telah diperkenalkan. Antaranya termasuklah:

- Pelancaran Buku Garispanduan Pelaksanaan Rancangan Penggantian Dalam Perkhidmatan Awam oleh Jabatan Perdana Menteri. Perancangan penggantian ini adalah satu kaedah bagi melahirkan sumber tenaga manusia yang profesional dan produktif dengan pengetahuan, kemahiran, potensi dan sifat kepimpinan yang tinggi; dan
- Jabatan Perdana Menteri turut melancarkan Buku Modal Kompetensi Jabatan Perkhidmatan Awam bagi memberigakan warga Jabatan Perkhidmatan Awam dan perkhidmatan awam lainnya akan keperluan peralihan pengurusan sumber tenaga manusia kepada pengurusan berasaskan kompetensi (*competency based management*).

49. Kegiatan Penyelidikan dan Pembangunan (*Research and Development [R & D]*) akan terus diberi penekanan. Di antara peruntukan dan inisiatif yang disediakan bagi membolehkan aktiviti R & D dipertingkatkan selaras dengan amalan di negara-negara maju termasuklah:-

- Di bawah RKN10, sejumlah \$15.7 juta dengan Harga Rancangan sebanyak \$209 juta disediakan bagi Sektor Sains & Teknologi, Penyelidikan & Pembangunan, dan Inovasi. Antara kajian-kajian yang akan dan terus dilaksanakan ialah Kajian Sains dan Teknologi; Kajian Sosial dan Ekonomi; Kajian Pengiktirafan Sistem Pengurusan Kualiti; Kajian Pengurusan Kualiti (PBD ISO 9001-2000); dan Kajian Sumber-Sumber Utama;
- Peruntukan R & D disediakan sebanyak \$360,000.00 di bawah Kementerian Pendidikan, antarlainnya bagi Dana Penyelidikan di bawah Jabatan

Perancangan dan Perkembangan & Penyelidikan; dan bagi pembiayaan R & D di Universiti Islam Sultan Sharif Ali;

- iii. Peruntukan R & D secara keseluruhannya disediakan sebanyak \$166,000.00 di bawah Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan, sebagai kesinambungan peruntukan sebanyak \$146,000.00 pada tahun kewangan 2013/2014;
- iv. Peruntukan bagi Jabatan Pertanian dan Agrimakanan di Kementerian Perindustrian dan Sumber-Sumber Utama disediakan sebanyak \$200,000.00 untuk R & D sebagai kesinambungan peruntukan \$200,000.00 pada tahun kewangan sebelumnya;
- v. Di samping itu, melalui inisiatif Lembaga Kemajuan Ekonomi Brunei, beberapa skim telah diperkenalkan bagi mendokong dan meningkatkan perkembangan kreativiti dan inovasi terutama bagi golongan belia-belia tempatan. Antaranya ialah:
 - Di bawah Skim Insentif Penyelidikan Brunei, peruntukan \$5 juta disediakan untuk meningkatkan lagi aktiviti R & D Negara dengan menarik kegiatan-kegiatan R & D syarikat antarabangsa ke Negara ini bagi membangunkan kapasiti syarikat-syarikat swasta tempatan dalam R&D. Sehingga ini, penyelidikan-penyelidikan yang telah dikenalpasti antarlainnya termasuk dalam tanaman perubatan (*medicinal plants*), produk makanan dan farmasiutikal; dan pengeluaran rennet halal dari sumber tumbuhan dalam pengeluaran keju dan yogurt. Selain meningkatkan produktiviti sektor-sektor berkaitan, penyelidikan-penyelidikan ini juga berpotensi untuk membuka peluang latihan dan pekerjaan sebagai penyelidik kepada graduan-graduan tempatan, di samping potensi untuk dikomersilkan;
 - Skim Perkembangan Produk dan Perkhidmatan Syarikat Tempatan atau Local Enterprise Applications and Product Scheme (LEAP), yang menyediakan bantuan kewangan sehingga \$150,000.00, bagi menggalakkan dan membantu memajukan produk-produk tempatan yang mempunyai unsur-unsur inovasi dan nilai komersil. Sejak pelancarannya pada tahun 2010, sebanyak 23 buah syarikat telah

menerima bantuan tersebut, dengan penghasilan pelbagai produk inovasi serta penyediaan pekerjaan kepada golongan belia;

- Penyediaan kemudahan Seni Kreatif (CRAFT) melalui penubuhan Pejabat Creative Art Facilities (CRAFT) bertujuan untuk mewujudkan eko-sistem yang memupuk pembangunan multimedia Negara dengan penggunaan prasarana yang canggih. Sejak penubuhannya pada suku pertama 2013, program ini telah menganjurkan 156 kelas dan melatih 150 peserta menggunakan teknologi perisian Autodesk dan Side Effects;
- Memperkenalkan Program Hackathon dengan objektif untuk mengumpul pelbagai bakat dalam menjana idea-idea baru dalam menghasilkan produk atau penyelesaian yang inovatif dan terkini; dan
- Penyediaan Dana Accel-X dengan peruntukan sebanyak \$5 juta bagi menyediakan bantuan kewangan kepada syarikat-syarikat baru dan berasaskan teknologi tinggi, khususnya dalam bidang ICT, bidang berteknologi, dan bidang kejuruteraan.

50. Kerajaan, Insya Allah, akan terus merancang dan menyediakan program bagi menggiatkan lagi penggunaan teknologi yang dapat memudahkan orang ramai dan sektor swasta untuk berurusan dengan pihak Kerajaan bagi mendokong aktiviti perekonomian dan pelaburan di Negara ini.

Yang Di-Pertua Dewan,

51. Keutamaan belanjawan yang Keempat ialah **Kesejahteraan Rakyat dan Penduduk**. Sebagaimana juga di tahun-tahun sebelumnya, Kerajaan akan terus memberikan perhatian kepada kesejahteraan rakyat dan penduduk sebagai asas penting ke arah pembangunan Negara yang inklusif dan berdayatahan. Sehubungan dengan itu, Perbelanjaan Negara juga dirancang bagi memastikan keperluan asas rakyat dan penduduk dapat disediakan secara optima. Antaralainnya dengan memberikan peluang dan akses kepada pendidikan dan perkhidmatan perubatan yang terbaik dan berkualiti bukan sahaja di dalam, malahan jua di luar negeri; meneruskan pemberian subsidi bagi keperluan-keperluan asasi seperti beras, bekalan elektrik, minyak kenderaan, perumahan, infrastruktur perhubungan dan komunikasi, dan lain-lain. Kesemua ini memerlukan perancangan belanjawan yang saksama dan berhemat agar rakyat dan penduduk di

Negara ini akan dapat sama-sama menikmati kemudahan-kemudahan yang dihulurkan dalam tempoh jangkamasa yang panjang.

52. Bagi maksud ini, beberapa peruntukan telah disediakan termasuk di Sektor Kesihatan, dimana beberapa peruntukan tertentu berkaitan perkhidmatan rawatan dan perubatan telah disediakan atau ditambah. Ini antarlainnya termasuklah perkara-perkara berikut:

- i. Tambahan bersih sebanyak 117 jawatan pegawai dan kakitangan bagi Kementerian Kesihatan dan Jabatan-Jabatan di dalamnya, antarlainnya bagi jawatan-jawatan pakar perubatan, pegawai perubatan; serta bagi keperluan Blok Perempuan dan Kanak-Kanak yang baru;
- ii. Peruntukan-peruntukan di bawah Perbelanjaan Berulang-Ulang Kementerian Kesihatan juga disediakan seperti berikut:
 - Pembelian ubat-ubatan disediakan sebanyak \$55 juta, termasuk penambahan \$500,000.00 bagi Jabatan Renal;
 - Peruntukan Perbekalan dan Perkhidmatan Perubatan disediakan \$30.8 juta, iaitu bertambah \$2.6 juta daripada Tahun Kewangan sebelumnya;
 - Peruntukan bagi kos perkhidmatan rawatan luar disediakan \$30 juta masing-masing bagi kos penghantaran dan rawatan pesakit keluar Negara sejumlah \$10 juta di bawah Kementerian Kesihatan; dan sejumlah \$20 juta di bawah Kementerian Kewangan untuk Pembayaran Perkhidmatan Perubatan JPMC; dan
 - Peruntukan sebanyak \$700,000.00 disediakan khusus bagi aktiviti promosi Kesihatan.
- iii. Sebanyak \$7.4 juta disediakan bagi pembelian perkakas dan peralatan bagi hospital-hospital, pusat-pusat kesihatan, perkhidmatan pergigian dan lain-lain; dan

- iv. Di bawah RKN, sejumlah \$30.8 juta disediakan secara keseluruhan dengan Harga Rancangan sebanyak \$112.5 juta untuk keperluan Perubatan dan Kesihatan.

53. Peruntukan juga terus disediakan bagi menangani bencana alam dan wabak penyakit berjangkit keseluruhannya sebanyak \$11 juta iaitu masing-masing bagi Kementerian Kesihatan [\$5 juta], Kementerian Hal Ehwal Dalam Negeri [\$3 juta] dan Kementerian Kewangan [\$3 juta].

54. Bagi tujuan melahirkan masyarakat yang bersepadu serta dinamik, beberapa peruntukan telah disediakan bagi menjana aktiviti-aktiviti sihat di kalangan masyarakat dan belia-belia di samping mendokong usaha Kerajaan dalam mengukuhkan institusi keluarga. Ini antarlainnya meliputi:

- i. Sebanyak \$5 juta dengan Harga Rancangan sebanyak kira-kira \$12 juta untuk Projek Bangunan Pertubuhan-Pertubuhan Bukan Kerajaan (NGOs) Bagi Orang-Orang Berkeperluan Khas. Di samping itu, Kerajaan juga menghulurkan sebanyak \$300,000.00 bagi membantu keperluan perbelanjaan operasi NGOs yang berkenaan;
- ii. Sebanyak \$2 juta disediakan di bawah Fokus Perbelanjaan khusus bagi promosi dan aktiviti belia berwawasan dan berdikari, serta program pengukuhan institusi keluarga. Peruntukan ini dihasratkan bagi kegunaan agensi-agensi yang berkenaan yang menjurus kepada memberigakan aktiviti-aktiviti yang telah disebutkan di atas;
- iii. Tambahan peruntukan Elaun sejumlah \$176,000.00 yang menjadikannya kepada \$200,000.00 khusus bagi membiayai peningkatan kadar elaun tenaga pengajar bagi Kelas-Kelas Dewasa Agama dan Kelas-Kelas Lanjutan Agama yang disediakan bagi masyarakat-masyarakat setempat untuk mengikuti kelas-kelas ugama, termasuk pembacaan Al-Quran, secara berterusan. Usaha ini juga adalah bagi mendokong hasrat menjadikan negara ini sebagai Negara Zikir; disamping akan dapat mengukuhkan lagi kesepaduan masyarakat, diperingkat mukim dan kampung.
- iv. Sebanyak \$400,000.00 diperuntukkan bagi Program Pengukuhan Institusi Keluarga; dan

- v. Peruntukan bagi Majlis Perundingan Kampung terus disediakan sebanyak \$600,000.00.

55. Usaha-usaha juga akan diteruskan bagi mempertingkatkan lagi infrastruktur-infrastruktur asas dan kemudahan-kemudahan awam di Negara ini. Ke arah itu, beberapa peruntukan telah disediakan seperti berikut:

- i. Peruntukan Kemudahan Awam dan Infrastruktur disediakan sebanyak \$50 juta di bawah pengendalian Jabatan Kerja Raya;
- ii. Peruntukan khas sebanyak \$4.9 juta disediakan bagi melaksanakan kerja-kerja Pemeliharaan dan Pembinaan Kawasan-Kawasan Perumahan dengan Harga Projek \$25.1 juta; Menaiktaraf Sistem Bekalan Air sebanyak \$9.3 juta dengan Harga Projek \$52.2 juta; dan Pengurusan Kesyakutan dan Keselamatan Jalan Raya sebanyak \$11.9 juta dengan Harga Projek \$38.6 juta;
- iii. Di samping itu, di bawah RKN, peruntukan-peruntukan juga disediakan bagi Projek Pembedung sebanyak kira-kira \$40 juta dengan Harga Rancangan sebanyak kira-kira \$87 juta; Pembekalan Air sebanyak \$88 juta dengan Harga Projek sebanyak kira-kira \$280 juta; serta Kemudahan Awam dan Alam Sekitar sebanyak \$21 juta dengan Harga Rancangan sebanyak kira-kira \$131 juta; dan
- iv. Bagi pencegahan banjir, peruntukan khas juga disediakan di bawah projek-projek Menaiktaraf Sistem Saliran dan Pembedung sebanyak \$17.5 juta dengan Harga Projek \$63.2 juta; dan \$24.2 juta di bawah peruntukan RKN dengan Harga Rancangan sebanyak \$75.7 juta. Peruntukan sebanyak \$500,000.00 dengan Harga Rancangan \$1.5 juta juga disediakan untuk Kajian Kemungkinan bagi Pencegahan Banjir.

56. Menyentuh mengenai kejadian hujan lebat yang melanda Negara Brunei Darussalam pada bulan Januari yang lalu, yang telah menyebabkan berlaku banjir dan tanah susur di beberapa kawasan yang turut menjejaskan hartabenda dan kemudahan-kemudahan asas yang disediakan Kerajaan, peruntukan tambahan sebanyak \$103 juta telah pun diperkenalkan oleh Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam. Peruntukan ini disediakan khusus bagi melaksanakan projek-projek pencegahan banjir-banjir dengan Harga Projek dianggarkan sebanyak \$68 juta yang mana bermaksud pembinaan 11 buah tadahan pencegahan banjir

bagi mengurangkan kejadian banjir di kawasan-kawasan yang sering terjejas; manakala \$35 juta lagi disediakan bagi membiayai keperluan kerja-kerja pembaikan dan pemuliharaan berikutan kejadian banjir dan tanahsusur tersebut.

57. Bagi meningkatkan akses pemilikan rumah, peruntukan Perumahan Negara akan terus disediakan sebanyak \$129 juta di bawah RKN dengan Harga Rancangan \$715 juta. Setakat ini, sebanyak 37,974 buah rumah telah disediakan. Bagi melaksanakan perancangan Perumahan Negara ini, Kerajaan telah membelanjakan sebanyak \$169 juta pada Tahun Kewangan 2012/2013; dan sejumlah \$136 juta lagi dijangka dibelanjakan dalam Tahun Kewangan 2013/2014 ini.

58. Bagi tahun 2014 ini, projek-projek Rancangan Perumahan Negara disasarkan untuk menyediakan sejumlah 6,258 buah di seluruh Negara. Di samping itu, peruntukan RKN di bawah pengendalian Lembaga Kemajuan Ekonomi Brunei akan diperuntukkan sejumlah \$20 juta dengan Harga Rancangan \$433 juta bagi meneruskan pelaksanaan sebanyak 1,500 buah rumah bagi Projek Perumahan Negara Tutong; 4,000 buah rumah bagi Projek Perumahan Negara Mengkubau; dan 2,000 buah rumah bagi Perumahan Negara Kampong Pandan. Dalam Tahun Kewangan 2012/2013, perbelanjaan sebenar direkodkan ialah sebanyak \$221 juta; manakala sejumlah \$104 juta dijangka dibelanjakan bagi Tahun Kewangan 2013/2014.

59. Sebagai usaha meningkatkan taraf sistem bekalan tenaga elektrik, peruntukan-peruntukan akan disediakan yang antarlainnya termasuk:

- i. Sejumlah \$2.8 juta, bagi Pemeliharaan Sistem Janakuasa, di samping penyediaan peruntukan sebanyak \$9 juta bagi Pemeliharaan Sistem Bekalan Elektrik;
- ii. Sejumlah \$5.9 juta dengan Harga Rancangan \$31.3 juta di bawah akaun Peningkatan Taraf Sistem Bekalan Elektrik manakala sejumlah \$18 juta lagi dengan Harga Rancangan \$131.5 juta diperuntukkan bagi projek 'Long Term Service Agreement (LTSA) for the Maintenance of Gas Turbine Generator at the Department of Electrical Services Power Stations'. Projek ini bertujuan bagi memastikan kestabilan dan pengukuhan rangkaian bekalan tenaga elektrik di Negara ini; dan

- iii. Di bawah RKN, sejumlah \$115 juta disediakan secara keseluruhan dengan Harga Rancangan sebanyak \$239.7 juta bagi melaksanakan projek-projek di bawah Sektor Elektrik.

60. Dalam menangani akibat-akibat daripada kesan perubahan cuaca serta iklim dan bencana alam yang berkaitan dengan alam sekitar yang semakin kerap, Jabatan Kajicuaca yang baru telah ditubuhkan. Untuk itu, peruntukan berjumlah \$3.1 juta telah disediakan. Dengan penubuhan Jabatan ini, ianya diharap akan dapat memberikan perkhidmatan meteorologi kepada orang ramai dengan cara berkesan dan menyeluruh, agar Negara akan dapat terus meningkatkan kesediaan dan kesiapsiagaan dalam menghadapi sebarang kemungkinan.

61. Peruntukan Projek Penanaman Padi akan terus disediakan sebanyak \$14.5 juta bagi kesinambungan kepada usaha Kerajaan dalam memastikan jaminan bekalan makanan (*food security*) Negara akan terus diperkukuhkan. Di samping itu, peruntukan sejumlah \$3.6 juta dengan Harga Rancangan \$12.6 juta juga disediakan di bawah RKN untuk Skim Kemajuan Pengeluaran Padi yang diharap dapat meningkatkan hasil pengeluaran padi bagi mencapai sasaran tahap sara diri yang telah ditetapkan.

62. Sebagai langkah Kerajaan untuk menggalakkan dan membantu rakyat Negara ini, khususnya golongan berpendapatan rendah untuk memiliki rumah, sejumlah \$10 juta diperuntukkan bagi keperluan peserta-peserta Skim Tabungan Perumahan TAP. Jumlah ini mengambilkira anggaran pemohon-pemohon yang layak menerima setakat ini.

63. Bagi menjaga kesejahteraan dan memastikan keselamatan penuntut-penuntut Negara di Mesir, peruntukan tambahan telah disediakan antarlainnya bagi membiayai kos penyewaan bangunan kediaman.

64. Di samping itu, langkah-langkah berterusan akan diambil oleh Kerajaan bagi memastikan isu kemiskinan ditangani secara berkesan. Ini antaranya melalui langkah-langkah peningkatan kapasiti, penyediaan peluang-peluang dan akses kepada pendidikan dan latihan secara meluas dan sebagainya. Ke arah itu, beberapa peruntukan khusus terus disediakan yang antarlainnya termasuklah:

- i. Sebanyak \$3 juta bagi bantuan kepada anak-anak dari keluarga yang berpendapatan rendah dalam mengikuti persekolahan mereka termasuk sekolah agama;

- ii. Peruntukan sebanyak \$14 juta bagi sewa kenderaan untuk penyediaan kemudahan pengangkutan kepada penuntut-penuntut yang memerlukan;
- iii. Sebanyak \$334,000.00 bagi Program Latihan Kemahiran bagi Memperkasa Penerima Bantuan Dalam Usaha Menangani Isu Kemiskinan;
- iv. Peruntukan Program Bantuan sebanyak \$2.7 juta khusus bagi Pusat Pembangunan Belia termasuk untuk pengambilan tenaga-tenaga pengajar tambahan yang berkemahiran, disamping dalam menjalankan program memperkasa kemahiran belia-belie. Contohnya, usaha Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan dalam memberikan latihan bagi anak-anak tempatan selaku pemandu trailer bagi 12 orang peserta, yang mana 9 orang telah mendapat pekerjaan setelah tamat latihan; dan
- v. Tambahan peruntukan Elaun sejumlah \$128,000.00 yang menjadikannya sebanyak \$138,000.00 di Jabatan Pembangunan Masyarakat antaralain bagi membiayai elaun tenaga pengajar akademik dan pengajar vokasional di Kompleks Rumah Kebajikan dan Pusat-Pusat Bahagia di keempat-empat daerah.

65. Sebagai tambahan, peruntukan sebanyak \$16 juta juga disediakan bagi membiayai perbelanjaan-perbelanjaan yang menjurus kepada Fokus Belanjawan yang telah diperkenalkan pada Tahun-Tahun Kewangan yang lalu. Di samping itu, peruntukan sejumlah \$12.5 juta juga disediakan untuk Projek Rampaian di bawah kawalan Kementerian Kewangan bagi tujuan membiayai perbelanjaan-perbelanjaan yang diperlukan di luar jangkaan.

66. Selain itu, sebagai usaha Kerajaan dalam memberikan kesaksamaan peluang pendidikan di Negara ini, Kementerian Pendidikan akan melancarkan Projek Rintis Kelas Tuisyen (PRKT) iaitu satu program berbentuk kelas tambahan percuma khusus bagi pelajar-pelajar yang ditawarkan bantuan pendidikan melalui Skim Mifta'ahun Naja'ah yang bermakna Kunci Kejayaan, di Kementerian Pendidikan.

Yang Di-Pertua Dewan, dan Ahli-Ahli Yang Berhormat

67. Bagi keperluan memenuhi dan melaksanakan perancangan Kerajaan secara berkesan, dengan berdasarkan keutamaan-keutamaan perancangan perbelanjaan yang

telahpun dikenalpasti, Kerajaan akan terus menyediakan peruntukan yang bersesuaian dalam memastikan pencapaian matlamat-matlamat tersebut, sebagaimana yang telahpun ditetapkan atau disasarkan oleh Kerajaan. Ke arah itu, Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam, telah memperkenankan bagi Harga Rancangan bagi Rancangan Kemajuan Negara Ke-10 ditambah sebanyak \$1.65 billion, kepada \$8.15 billion. Dan selaras dengan keperluan tersebut, Kerajaan juga telah meluluskan tambahan peruntukan sebanyak \$350 juta bagi Tahun Kewangan 2013/2014, bagi membiayai pelaksanaan projek-projek RKN yang telah dirancang.

Yang Berhormat Di-Pertua Dewan dan Ahli-Ahli Yang Berhormat,

68. Dalam cadangan Belanjawan Negara bagi Tahun Kewangan 2014/2015 ini, Kerajaan juga akan meneruskan matlamat-matlamat utama yang telah digariskan di dalam Belanjawan Tahun Kewangan 2013/2014. Melalui matlamat-matlamat ini, Kerajaan Kebawah Duli Yang Maha Mulia, Insya Allah, akan terus memberikan penekanan kepada Sistem Kewangan Negara yang kukuh, stabil dan berdayatahan. Dengan cabaran perbelanjaan yang telah meningkat dari tahun ke setahun dengan bertambahnya keperluan sosio-ekonomi Negara, maka usaha-usaha akan diteruskan dalam memastikan perancangan perbelanjaan adalah bersandarkan kepada prinsip menggunakan sumber secara lebih berhemat melalui perbelanjaan yang lebih efisien, berkesan dan produktif; merangsang pertumbuhan ekonomi; *value for money*; dan mengelakkan pembaziran. Selaras dengan ini, dasar perancangan belanjawan terus berteraskan kepada prinsip '**Fiscal Sustainability**', demi menjamin kestabilan kewangan negara dan kesejahteraan rakyat yang berpanjangan, terutama dalam keadaan Kerajaan perlu membiayai projek-projek mega yang bernilai tinggi disamping dalam menyediakan provisi sumber bagi keperluan yang tidak dijangkakan dalam keadaan ekonomi global yang sukar diramal.

69. Ke arah itu, agensi-agensi Kerajaan akan berterusan meneliti dan memastikan perbelanjaan dilaksanakan menurut peruntukan yang diluluskan dengan berdasarkan keutamaan belanjawan Negara, di samping untuk meningkatkan akauntabiliti dan *governance* dalam pengurusan kewangan. Ini termasuklah dengan memastikan projek-projek berjalan dengan lancar menurut tempoh masa yang telah ditetapkan di samping melaksanakan pembayaran secara teratur. Melalui peruntukan-peruntukan yang disediakan, adalah dihasratkan usaha-usaha Kerajaan dapat menjana *outputs* atau mencapai *national outcomes* yang disasarkan.

Yang Di-Pertua Dewan dan Ahli-Ahli Yang Berhormat,

70. Penjanaan dan pertumbuhan ekonomi yang lebih mantap boleh dicapai melalui peningkatan produktiviti. Perkembangan ekonomi ini diperlukan bagi membantu menjana peluang-peluang pekerjaan yang berkualiti kepada anak-anak tempatan, membantu Sektor Swasta terutamanya Perusahaan Kecil dan Sederhana, dan meningkatkan hasil pendapatan Kerajaan. Bersandarkan inilah, sumber tenaga di perkhidmatan awam dan swasta perlu bekerjasama serta berusaha gigih dan komited bagi sama-sama mendokong usaha ke arah pembangunan dan kepelbagaian ekonomi yang dihasratkan bagi Negara ini. Perkara ini pernah disentuh oleh Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam sempena Menyambut Tahun Baru Masihi 2014, di mana Baginda bertitah bahawa:

“Usaha untuk menjana pertumbuhan ekonomi juga memerlukan kita semua meningkatkan lagi tahap produktiviti masing-masing di sektor awam dan swasta. Ini selaras, dengan tema Rancangan Kemajuan Negara Ke-10 yang berbunyi: Pengetahuan dan Inovasi, Meningkatkan Produktiviti, Mempercepat Pertumbuhan Ekonomi”.

Yang Di-Pertua Dewan,

71. Adalah menjadi harapan kita semua, bahawa semua inisiatif dan usaha-usaha yang dirancang oleh pihak Kerajaan akan dapat membuahkan hasil yang dijangkakan dengan adanya sokongan padu dari semua pihak. Kearah itu, pihak Kerajaan perlu untuk terus mengamalkan sikap berhemah dalam perbelanjaannya dengan perancangan perbelanjaan yang fokus kepada mendokong keutamaan Negara, iaitu dengan matlamat untuk menjana pertumbuhan ekonomi serta mengujudkan lebih banyak peluang-peluang pekerjaan kepada anak-anak tempatan. Oleh itu, adalah penting supaya Rang Undang-Undang yang dibentangkan di hadapan kita ini disokong untuk dijadikan satu Undang-Undang Perbekalan Negara yang dikeluarkan dari Peruntukan Kumpulanwang yang Disatukan bagi maksud-maksud yang tertentu, sepanjang Tahun 2014/2015.

72. Mudah-mudahan, dengan izin Allah Subhanahu Wata’ala jua, program-program yang telah dirancang, akan menepati matlamat dan sasaran yang telah ditetapkan serta mendokong harapan kita semua yang ingin menjadikan Negara ini sebagai sebuah Negara “Baldatun, Tayyibatun, Warabbun Ghafur”, iaitu Negara yang aman makmur, dengan

mendapat keredhaan dari Allah Subhanahu Wata'ala yang Maha Pengampun. Maka kaola untuk itu, dan dengan bertawakal kehadiran Allah Subhanahu Wata'ala jua, memohon supaya undang-undang ini diluluskan.

Sekian Wabillahitaufik Wal-Hidayah, Wassalamualaikum Warahmatullahiwabarakatuh.